

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת ראה תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רמ"ב

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

העולם כולו, על אחת כמה וכמה. כתב שם אחספא ושדי לתהומא, ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי. כי חזי דנחית טובא, אמר כמה דמידלי טפי מירטב עלמא נכמה שהתהום גבוה וסמוך לארץ מתלחלח העולם, והארץ מצמחת פירותיה], אמר חמש עשרה מעלות [חמשה עשר מזמורים של שיר המעלות], ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי, ואוקמיה באלפי גרמידי. אמר עולא שמע מינה סומכא דארעא [עובי הארץ עד התהום] אלפי גרמידי ע"ש.

ואם כן בבנין המקדש, הוצרכו למחיקת השם בעת שכרה דוד השיתין. ושפיר אמר, 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', אזהרה למוחק את השם, 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' מכל שבטיכם לשום את שמו שם', אז הותר למיכתב שם אחספא ולהשליכו לתהום. וסיים אשר יבחר ה' אלקיכם לשום את שמו שם, דאיתא ברש"י שם, דבאגדה דספר שמואל מפורש, שמצאו דוד על פני נקב התהום, וכתוב בו שהיה שם מששת ימי בראשית ע"כ. ואם כן חספא זו בחר ה' 'לשום את שמו שם'. [שוב ראיתי מובא פירוש זה בשם הגר"א ז"ל].

ונראה לשלב שני הפירושים יחד בכתוב זה, דהנה גבי סוטה אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים. ויש לומר בטעם הדבר, שהרי אמרו חז"ל (סוטה יז.) איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם [שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהם, יו"ד באיש וה"א באשה]. לא זכו אש אוכלתן

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו', ונתצתם את מזבחותם וגו', ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, לא תעשון כן לה' אלקיכם, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם, לשכנו תדרשו וגו' (יב-ב). וברש"י לא תעשון כן, להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר, אזהרה למוחק את השם, ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה (ספרי יב-ז) ע"כ. ויש להבין דאם זה אזהרה למוחק את השם, מהו פירוש סיום הכתוב אחריו, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם. ובנחל קדומים להחיד"א (אות ב) כתוב, דבא לרמוז דלצורך סוטה שהובא בבית המקדש, שרי למוחק את השם להשקותה, וזהו כי אם אל המקום אשר יבחר ה' ע"כ.

ויש לומר עוד בזה, דאיתא בגמרא (סוכה גג.) חמש עשרה מעלות כנגד מי אמרם דוד, אמר ליה בשעה שכרה דוד שיתין, קפא תהומא [צף המים למעלה ויצא], ואבעי למשטפיה לעלמא. אמר דוד, מי איכא דידע דשרי למיכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח [מפני שהחרס צולל ויורד ואינו צף, כדי שירד וינוח על הנקב]. נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו [לבדוק את הסוטה, ואם טהורה היא, יהיה שלום ביניהם], אמרה תורה, שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים [שכתוב במגילה (במדבר ה-כא) יתן ה' אותך לאלה ולשבועה וגו', וכתב את האלות האלה הכהן וגו'], לעשות שלום לכל

השם שביניהם, אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, מכל שכן כאשר זה נוגע לעשות שלום לכל העולם כולו, שתתקיים השם י-ה שיצא מפי הקב"ה ומקיים העולם, על אחת כמה וכמה.

ויתכן לומר כי השם שכתב דוד על החספא, היתה שם י-ה, כדי לקיים בזה הבריאה, אשר ביה ה' צור עולמים. והנה בתחלת הבריאה כשאמר ה' יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה (בראשית א-ט), ירדה המים לתהום אלפי גרמידי, וסומכא דארעא נעשית אז אלפי גרמידי. וכאשר דוד כתב שם י-ה אחספא ושדי לתהומא, ירדה התהום ט"ו אלפי גרמידי יותר, כפי השם י-ה שנכתבה עליה, והוצרך לט"ו שיר המעלות, ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי.

וכיון דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, הודיע לנו הכתוב כאן, לא תעשון כן לה' אלקיכם, אזהרה למוחק את השם. ולא הותר רק בסוטה, כדי לתקן בזה השם ששורה באיש ואשה. וזהו שאמר דלא הותר מחיקת השם, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם 'מכל שבטיכם לשום את שמו שם', שבשבטי ישראל שם ה' את שמו עליהם, איש ואשה שזכו שכינה ביניהם, ששורה ביניהם שם י-ה, ולתקן שם זה התירה תורה אשר שמו שנכתב בקדושה ימחה על המים. ושוב אמר הכתוב 'לשכנו תדרשו', ומסוטה תדרשו קל וחומר לשכנו, לעשות כן בבית משכנו במקדש, בכריית השיתין להמזבח, למחות את שמו לעשות שלום לכל העולם כולו, שהוא על מנת לתקן את שם י-ה, אשר ביה ה' צור עולמים.

ובזה יש לבאר מאמרם (גיטין צ:) אמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות וכו' ע"ש. ויש להבין למה המזבח דייקא מוריד דמעות. אך לפי מה שנתבאר יש לומר, כי הנה בכריית השיתין להמזבח הוצרכו למחוק את השם כדי לעשות שלום לכל העולם כולו, ולמדוה מסוטה שצוה ה' למחות את שמו כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, ולתקן בזה שלא תהא פירוד בשם י-ה שיש ביניהם, ואם כן המגרש אשתו הרי מפריד את השם, ואין הם חוששין לעשות שלום שלא ימחה השם, והמזבח שעומד בקיומו הלא הוא רק משום שלמד גודל החשיבות של שלום בין איש לאשתו

[שהקב"ה מסלק את שמו מביניהם, ונעשה אש ואשן ע"ש. ואם כן בזיווג של איש ואשה יש שם י"ה ביניהם. ולכן מצונו שכאשר העיד ה' על יחוסן של ישראל שהם בני אבותיהם, הטיל שמו על שבטי ישראל, ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, ולפיכך כתב בכולם החנוכי הפלואי. וזהו שמפורש על ידי דוד (תהלים קכב-ד) שבטי י-ה עדות לישראל, השם הזה מעיד עליהם שהם מתייחסים לשבטיהם (רש"י במדבר כו-ה).

ואם כן כאשר נעשה פירוד בין איש לאשה, יש פירוד בין שם י-ה השוכן ביניהם, ולכן צוה ה' למחוק את שמו לעשות שלום בין איש לאשתו, שלא יהיה פירוד בין השם י-ה שביניהם, והוי כמוחק על מנת לתקן דשרי (רמ"א י"ד סימן רעו-יא), כי השם שיש על ישראל מובחר הבריאה חשובה יותר מהשם הנכתב על דומם בדיו וקלף, וצוה ה' למחוק שמו כדי לתקן את השם שיש על האדם באיש ואשתו. וזהו שאמר הכתוב, 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', אזהרה למוחק את השם, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם 'מכל שבטיכם לשום את שמו שם', כאשר נוגע מחיקה זו לצורך תיקון השם אשר שם ה' אותנו על שבטי ישראל, והוא לעשות שלום בין איש לאשתו, אשר שם ה' נקרא עליהם, אז יהא מותר למחוק את השם.

ועל דרך זה היה בדוד בשעה דקפא תהומא, דהנה איתא בגמרא (מנחות כט:) מאי דכתיב (ישעיה כו-ד) כי ביה ה' צור עולמים, מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב י-ה. כדררש רבי יהודה בר רבי אילעאי אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא אחד בה"י ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר (בראשית ב-ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם ע"כ. והנה בדבר ה' נברא העולם, ואם כן אותיות השם של י-ה הם המקיימים את העולם שעומד על מעמדו, ולעולם ה' דברך נצב בשמים (תהלים קיט-ט). וכאשר צף המים למעלה ויצא למשטפיה לעלמא, הרי זה מחיקת השם י-ה שהם מונחים בפנימיותו של עולם, וכתבת שם על חספא ולהורידו למים, הוי כמוחק על מנת לתקן. והשם של הבריאה שיצא מפי הקב"ה ועומדת ברומו של עולם, חשובה פי כמה מהשם הנכתב על חספא בדיו, ושפיר למדו קל וחומר, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו, לתקן את

ששורה ביניהם שם ה', ועל כן מוריד המזבח דמעות על המגרש את אשתו.

*

וברשיי אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב ע"כ. והנה הקשה רק על נתיצת המזבח, ולא הקשה וכי תעלה על דעתך שישראל מוחקין את שם ה'. ונראה כי אזהרה למחיקת השם ישנה על כמה אופנים, שהוצרכה הכתוב להזהיר עליהם. ולענייננו כי הנה ה' ברא שני עולמות בשם י-ה, כי ביה ה' צור עולמים, עולם הזה באות ה' ועולם הבא באות יו"ד. והעולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא, התקן עמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד-טו). והיינו כי תכלית בריאת האדם בעולם הזה הוא להשלים עצמו בתורה ומעשים טובים לקנות בזה חיי עולם הבא. ובכל דרכיך דעהו (משלי ג-ו), לייחד כל מעשיו לשם שמים שיהיו פרוחית לעילא, להכין לעצמו צידה לדרך, זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא [צידה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יוצא לה] (כתובות סו:). והיינו כי עולם הזה הולך וחולף, ועליו להכין כל מעשיו בתור הכנה לעולם הבא, ואז מייחד שם י-ה, העולם הבא שנברא ביו"ד עם העולם הזה שנברא בה"א.

אבל מי שמשוקע בתאוות העולם, וכל מגמתו רק להרבות כסף וזהב ותענוגיו, ולא משים לבו להכין עצמו שמעשיו יעלו למעלה, אם כן מפריד ומוחק את השם, שאין קשר להיו"ד עם הה"א, ועל זה הזהירה תורה לא תעשון כן לה' אלקיכם, אזהרה למוחק את השם. ועל זה נאמר (תהלים קטו-יז) לא המתים יהללו י-ה וגו', ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד עולם הללויה, כי אנחנו משלבים המעשים שלנו עתה בעולם הזה שיהיו עד עולם, להכנס לטרקלין, ובוהו אננו מאחדים שם י-ה.

*

עוד יש לומר על פי מה שכתוב באור מלא (ר"פ שמות) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (א-א), דיש לומר על פי מה שהשיב לשואליו הרה"ק ר' משה אסטרך זצוק"ל, מחותנו של זקני רבה"ק מזידיטשוב זי"ע (מובא בס' שמועה טובה פ' וארא), על מה שכתב רבי חיים וויטאל (בשער היחודים)

שהעינים והחוטם הם שם הוי"ה, וכן שאר האברים רומזים לשמות. הלוא כל הגוים אשר לא מבני ישראל הם, יש להם גם כן חיתוך אברים כמו לישראל עם קדוש. והשיב דהנה פסקינן להלכה (א"ח הל' תפילין סימן לב-לב) דכל אות צריך להיות מוקף גויל ואם לאו אינו אות. ועל כן בני ישראל אשר אבריהם מוקפים ומוגדרים בגבול ומיצר, שלא יביטו בעיניהם רק על פי התורה, ולא ישמעו באזניהם דברים בטלים, ופיהם לא ידברו דברים בטלים ולשון הרע וכו', על כן אבריהם הם אותיות, מה שאין כן הגוים שמשתמשים באבריהם בכל מילי דאיסורא, ואינם עושים היקף וגבול לאבריהם, על כן אצלם אינם נקראים שמות הק' עכדה"ק ודפח"ח. וזה רמז לנו כאן התורה הקדושה, ואלה שמות בני ישראל, אל תקרא שמות (בשור"א) אלא שמות (בציר"י), ורצונו לומר שאלה האברים הם שמות אצל בני ישראל עם הקודש דייקא, ואל יקשה לך הלא בעכו"ם גם כן כן כנ"ל, לזה אמרו הבאים מצרימה, שאצל בני ישראל האברים הם בתוך מיצר וגבול וכנ"ל, ועל כן רק לגבי ישראל נקראים שמות ודפח"ח.

והנה כל זהו הוא רק כאשר עושה גבולים לאבריו, אז יש בהם צורת האותיות של ה', אשר בצלם אלקים עשה את האדם (בראשית ט-ט), לא כן כאשר אין הם מוקפים בגבולים, אז מטשטש האותיות של השם, ועל זה הזהיר הכתוב שלא למחוק את השם. וזהו שביאר הכתוב, לא תעשון כן לה' אלקיכם, אזהרה למוחק את השם, ואם תקשה לך, וכי תעלה על דעתך שישראל מוחקין את השם, ולא יזהר צורך בא להזהיר על זה, על כן בא כמשיב כי אזהרה זו נצרכה, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם, אשר על שבטי ישראל שם ה' שמו על אבריהם, להיות עליהם שמות קדושים של צלם אלקים, כי קיום תורת ה' עושה אותם לאותיות מוקפים גויל, ועל שמות אלו בא הכתוב להזהיר על מחיקתם, שלא ישבר ויטשטש הגבולים הללו, וימחק השם, אלא יזהרו בקדושה וטהרה במצות ה' בתורתו, ואז יאיר עליהם שמות השם.

*

והנה אנו נכנסים כעת לחודש אלול, ימי רחמים ורצון לשוב לה'. והרה"ק בעל חידושי הרי"מ זצ"ל הסמיך שם החודש אלול, על מה שכתוב (תהלים קג) דעו כי ה' הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו, שהכתיב

היא ל"א עם אל"ף ולא אנחנו עמו, והקרי ול"ו אנחנו עמו. ולרמוזו בא שכאשר האדם מכיר בשפלותו, שמעשיו הם בבחינת ולא אנחנו עמו, זוכה להתקרב לה' בתשובה שלימה עד שמגיע להיות בבחינת ולו אנחנו עמו ע"כ. (הובא בשפת אמת לאלול).

צריכה להגיע עד שתתהפך כל מעשה החטא ומקומו ממה שהיה, ואותה אשה ופרק ומקום יגיע בהם השתנות, שכל מה שעשו באותה שעה יחשב להם כעבודת ה', ובמקום זו דייקא יאמר להם בני א-ל חי.

ויש לבאר עוד, דאיתא בגמרא (יומא פה) היכי דמי בעל תשובה, מחוי רב יהודה באותה אשה באותו פרק באותו מקום [מתוך שדומה מכל וכל לזמן שנכשל בו כבר, יצרו מתגבר עליו ואומר לו, ראה פלונית ואותו מקום ואותו פרק הוא, קום עשה מה שעשית כבר] ע"כ. ונראה עוד דאיתא בגמרא (שם) דבתשובה מיראה זדונות נעשות לו כשגגות, ובתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות ע"כ. והיינו דבתשובה מיראה עדיין נשאר מעשה החטא במקומו אלא שנעשות לו כשגגות, ואותו מקום שחטא לא נטהר מפגמיו, אלא שה' נושא לו פנים שמעביר עיניו מהחטא, ותשליך במצולות ים כל חטאותם, במקום שלא יזכרו ולא יעלו על לב, אבל עצם החטא לא נטהר. לא כן העושה תשובה מאהבה, זוכה להפך מעשה החטא למעשה של מצוה, וכמו שכתוב בדרשות חתם סופר (לשבת שובה יט). שאכילת כזית נבילה נחשב לו כאכילת קרבן פסח בירושלים ע"ש, וכאילו מעולם לא חטא שם, אלא עבד את ה' במקום ההוא בקיום מצוה, ולא נשאר שום פגם בהמקום, אלא התעלה למקום שקידשו בו שם שמים.

וזהו שאמר הכתוב, הוא עשנו ולא אנחנו עמו, שבאותה תיבה יש שינוי מן הקצה אל הקצה, שהמצב של 'לא' אנחנו עמו מתהפך להיות 'לו' אנחנו עמו, ובא לרמוז על גודל כח של תשובה מאהבה. שבתשובה מיראה נשאר עדיין ימים ומצבים שבאותה זמן לא אנחנו עמו, ולא משתנים, אלא שוב לאחר זמן חוזר בתשובה, ועבור זו לא נענש על החטא ומוחלין לו. לא כן תשובה מאהבה מהפך את 'לא' אנחנו עמו, שמעתה יחשב אותן הימים עצמן בבחינת 'לו' אנחנו עמו. וזהו עבודת ימי התשובה של אלול, להפך כל ימי השנה שעברו במצב של 'לא' אנחנו עמו, שיחשב אותן הימים להיות 'לו' אנחנו עמו, שזדונות יתהפכו לזכיות.

ונראה דזהו שאמר הכתוב לעתיד, והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני א-ל חי (הושע ב-א). ולכאורה הוי ליה למימר והיה 'תחת' אשר יאמר וכו'. אך הכוונה היא, כי לעתיד נזכה לשוב לה' מאהבה, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים (ישעיה יא-ט), וכל המקומות אשר חטאו יתהפכו לזכיות, כאילו קיימו שם מצות ה'. ובאותו 'מקום' דייקא שמתחלה היו אומרים לא עמי אתם, שהמרו פי ה' כאילו אין הם עמו, על המקום ההוא יאמר להם בני א-ל חי, כי כל הזדונות יתהפכו לזכות.

ואם כי מדריגת תשובה מאהבה רחוקה מאתנו בשלימותה, מכל מקום ישנם זמנים בעת התפלה שמתעורר אצל האהבה המסותרת בכל לב ישראל, כאשר מתבונן בגדלותו ורוממותו יתברך שמו שמתבטא בתיבות התפלה. ואז מתעורר להתחרט על מעשיו הלא טובים, למה המריד נגד אביו שבשמים שנותן לו לחמו צמרו ופשתנו ובריאותו וחיינו, וזהו נקודה של תשובה מאהבה. ובימי הרחמים והרחון הללו שמרבין בתפלה בכמות ובכוונה באיכות, מתעוררים אצל האדם הרהורי חרטה ותשובה על העבר.

ועל זה אמרו היכי דמי בעל תשובה, לאיזה מדריגה צריך הבעל תשובה להתעלות, מחוי רב יהודה שהתשובה

חז"ל אמרו אין נא אלא לשון בקשה (ברכות ט), דידוע כי מראש חודש אלול עד הושענא רבה יש נ"א יום (עין נחל קדומים אמור אות ט), וימים הללו ניתנו לבקש רחמים שיפתח ה' לבבו ליראתו ולאהבתו, ולשוב על ימי השנה שעברו בהבל וריק וחטא, ולהתחיל חיים חדשים של תורה ועבודת ה'. וזהו אין נ"א אלא לשון בקשה, שנ"א ימים הללו ניתנו לנו לבקש רחמים, ויתקבלו תפלותינו לרחמים ולרצון לפני אדון כל, להוושע בכל מיילי דמיטב, עד ירחם ה' את ציון וירושלים במהרה דידן.

הגליון הזה נכתב על ידי

<p>מוה"ר ר' שלמה זלמן פאללאק הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונ בחולדת בתו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' נחמי יואל גיידא הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונ באיוס בני התתן משה ארי"י למו"ט</p>	<p>לע"נ הנה"ק רבי יונתן בן רבי צבי שטייף זצוק"ל אב"ד דקהלתנו הק' נסתלק מ' אלול תשי"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>מוה"ר ר' בערל דייטש הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונ באיוס בני למול טוב</p>	<p>לע"נ הרה"ח מוה"ר צבי יהודה ב"ר יהושע קיסנער זל נפטר ו' אלול תשכ"ט לפ"ק חוננו האשה החשובה מרת ראצל בת משה ארי' ע"ה נפטר ו' אלול תשס"ג לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.</p>
---	---	--	--	---